

ПРИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ В ТАРИФІ НА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГІЮ

Колесніченко А.С., м. Харків, Україна

Підвищення інвестиційної привабливості в умовах обмежених ресурсів та гострої конкуренції є одним з головних завдань сучасного енергетичного ринку України. Перед спеціалістами галузі стоїть ряд питань, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності енергетичної галузі, оцінкою та прогнозуванням поведінки зовнішніх і внутрішніх інвесторів, враховуючи вплив процесу реформування вітчизняного ринку електроенергії.

Розробкою теоретичних основ та аналізом практичного впровадження окремих процесів на ринку електроенергії, який перебуває у стадії реформування, і аналізом ціни як його основної складової займаються такі дослідники як Дерзкий В.Г., Беляєв Л.С., Ливень О., Колесніков А.В., тощо. Більш детальну характеристику та аналіз складових тарифу на електричну енергію та його інвестиційне призначення можна знайти в роботах Бялого Ю., Павлової С.І., Юхимчука І.О. та інших.

Для ефективного функціонування ринку необхідно постійно підтримувати певний надлишок виробничих потужностей для ліквідації дефіциту, що має місце на ринку електроенергії, який можна покрити лише проведенням завчасного планування і своєчасним введенням нових електростанцій. Фактично для уникнення дефіциту на ринку електроенергії потрібно централізоване управління розвитком електроенергетичних систем (далі - ЕЕС), аналогічне оперативно-диспетчерському управлінню [2].

Ціна залишається базовим джерелом для покриття інвестиційних ризиків. Перед підприємством стає подвійне завдання: визначити такий її рівень, щоб було досягнуто планові показники рентабельності, з одного боку, і знайти оптимальну комбінацію всіх складових ціни для визначення потрібної інвестиційної складової, з іншого боку.

У тому випадку, якщо собівартість продукції не відповідає умовам ринку і не дозволяє формувати прийнятну ціну, відбувається наступне – підприємство інвестує в реалізацію заходів по зниженню собівартості, скороченню витрат чи втрат. Внаслідок впровадження інновацій відбувається зниження собівартості, вихід на рівень прибутковості і відновлення конкурентоспроможності продукції.

В ціну закладаються об'єктивно обумовлені витрати, втрати і до цього додаються суми, які встановлюються на законодавчому рівні та дозволять інвестору накопичити кошти на інновації. В результаті гарантом ефективної господарської діяльності власника або інвестора стає інвестиційна складова тарифу.

Сьогодні реальними джерелами вкладень в електроенергетику є інвестиційна складова в тарифах "Укренерго", "Енергоатома і розподільчих компаній", кредит Світового банку для реабілітації гідроелектростанцій і невелика частка інвестиційної надбавки, яка розподіляється через державний бюджет для ТЕС [4]. При цьому істотного приросту інвестицій із зазначених джерел найближчими роками не очікується.

Цільова надбавка до тарифу на електроенергію є основним джерелом фінансування інвестиційних проектів в енергетиці, відповідно до чинних правил ринку електроенергії, вона включається до ціни електроенергії. У структурі роздрібних тарифів частка оптової ринкової ціни складає близько 80%, а також включає надбавки для покриття витрат на утримання енергосистеми, диспетчеризацію, дотаційні сертифікати та інвестиційну складову.

Проте наявність інвестиційної складової не тільки не вирішує існуючі проблеми енергетики, а й породжує нові. По суті, за рахунок цієї інвестиційної складової частини штучно підвищується ринкова ціна на електроенергію. Крім того, необхідність включення надбавки до складу тарифу призводить до труднощів при обґрунтуванні його економічно доцільного рівня, оскільки на сьогодні відсутні дієві методики оцінки рівня вказаної надбавки. Такі обставини приховують в собі ризик необґрунтованого зростання тарифів на

електроенергію, всіх вітчизняних підприємств, зокрема, енергоємних промислових виробництв, особливо чутливих до зміни вартості електроенергії.

Експерти часто оперують формулюванням економічно обґрунтованого тарифу, однак на практиці виходить, що це досить умовне поняття. Для того щоб можна було говорити про його обґрунтованість, необхідно розуміти, що є обґрунтованими витратами на виробництво послуги.

Сьогодні методика тарифоутворення виглядає так: до витрат додається деякий показник рентабельності. Національна комісія регулювання електроенергії, як регулятор не дає ліцензіатам перевищувати тривідсотковий рівень рентабельності. Оптимальність цього показника для галузі стає сумнівною,

Окрім ризиків необґрунтованого зростання тарифів на електроенергію, існують ризики, які пов'язані із сумнівною ефективністю застосування інвестиційної надбавки як джерела. Їх виокремлюють у групу – ризики нецільового використання. Ці ризики носять постійний характер та є досить значними [6]. Однак навіть цільове спрямування надбавки на інвестиційні потреби має неоднозначні наслідки. Так, можливість отримання інвестиційних ресурсів шляхом їх включення у собівартість продукції звільняє енергетичні компанії від необхідності пошуку потенційних інвесторів і знижує вимоги до відбору ефективних інвестиційних проектів. До того ж, за такого порядку інвестування енергетики практично весь інвестиційний ризик несуть безпосередні споживачі електроенергії, що скорочує їхні власні інвестиційні можливості. В результаті відсутні стимули до енергозбереження, подолання економічного спаду та відновлення конкурентоспроможності української промисловості в цілому та електроенергетики зокрема [7, С. 279].

Більш того, при будь-якій організації енергетичного ринку інвестиції в нові електростанції в кінцевому підсумку завжди оплачують споживачі, які купують електроенергію.

Одночасно в умовах конкурентного ринку з'являється протиріччя, а саме відбувається «розрив» між цінами (витратами) діючих електростанцій і цінами, необхідними для залучення інвестицій в нові аналогічні електростанції. Витрати діючих електростанцій можуть знижуватися під впливом конкуренції на оптовому ринку. У той же час ціни, які можуть запропонувати нові електростанції такого ж типу, будуть перевищувати експлуатаційні витрати на величину зазначеної вище інвестиційної складової, що вимагається для повернення (окупності) інвестицій.

На даний момент Мінпаливенерго готує законопроект в сфері надання послуг з передачі газу та електроенергії кінцевому споживачеві, який передбачає ведення стимулюючих тарифів, компанія сама буде планувати свої інвестиції в модернізацію, проведення ремонтів, витрати, тощо. Тобто, у компанії з'являться реальні економічні стимули як для інвестицій в розвиток, так і для зниження своїх витрат на виробництво послуги.

Головне призначення інвестиційної складової тарифу на електричну енергію полягає в передбаченні ризиків для суб'єктів енергоринку, а також забезпеченні потреб для розвитку галузі в цілому.

Бібліографічний список:

1. Дерзский В.Г. Анализ эффективности функционирования оптового рынка электроэнергии / Дерзкий В.Г., Мозенков О.В. // Энергетика та електрифікація.-2009.-№ 5. – С. 7-13
2. Беляев Л.С., Подковальников С.В. Рынок в электроэнергетике: Проблемы развития генерирующих мощностей. – Новосибирск: Наука, 2004. – 220 с.
3. Павлова С.І., Юхимчук І.О. RAB-регулювання тарифів як метод підвищення інвестиційної привабливості підприємств енергетичної галузі // Вісник ЖДТУ. - 2010. - №3(53). – С. 278-279.
4. Колесников А.В. Дифференциация в регулировании энергорынка // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит.- 2011. - №1(83).- С.29-31.